

Lilleputtnasjonen Noreg har eit iskaldt forhold med landet som er vorte spådd å bli det tjueførste hundreårets mektigaste nasjon. Likevel står forholdet med Kina lågt på norsk politisk agenda, og debatten vert feid under teppet.

Draken i rommet

KINA

Thor Olav Iversen,
rådsleiar i Studenter-
samfunnet Bergen

«Den som starta bråket må avslutte det», sa Kinas nye ambassadør til Noreg, Zhao Jun, i eit intervju med Kapital i juli. Bråket byrja då den kinesiske regimekritikaren Liu Xiaobo vart tildelt Nobels fredspris i 2010. To år etter utdelinga er unntakstilstanden blitt normaltilstand, og reaksjonane rammar i aukande mon norske kjerneinteresser; eksporten lid, kinesiske turistar kjem seg ikkje til Noreg og sentrale nordmenn blir nekta innreisevisum.

Fornufta fortel at dette eine aspektet, som skil Noregs utanrikspolitiske posisjon frå sine naboar, burde vere ei kjelde til kraftfull debatt mellom norske politikarar. Likevel er offentlig debatt og meiningsskifte om forholdet mellom Noreg og Kina få stader å sjå, og det synast å rå ein lågmælt konsensus om at det er ei sak som bør hysjast ned. «Det er påtakeleg kor fråverande engasjementet frå norske politikarar har vore» fortalde sinolog hjå DNV, Henning Kristoffersen, då han vart intervjuet av NRK om forholdet mellom Noreg og Kina.

Forsuringa kostar

Til trass for avmålt politisk debatt er ikkje Kina vorte mindre viktig i åra etter Nobelprisen. Snarare tvert imot. Vekta til verdas andre største økonomi gjer at Kina ofte står i sentrum for internasjonal merksemd, anten det gjeld offentliggjering av ny økonomisk data eller endringar i valutapolitikken. Kina er verdas største utsleppar av CO₂, og blir truleg snart den største enkeltøkonomien.

Nettopp størrelsen på den kinesiske marknaden gjer at norsk næringsliv allereie er påført monalege kostnader som følgje av forsuringa av forholdet. Etter utdelinga gjekk dei framgangsrike forhandlingane om ein frihandelsavtale mellom Noreg og Kina straks i stå, og kinesiske føretak kvir seg no for å samarbeide med norske verksemdar. Reaksjonane har også hatt sterke negative konsekvensar for eksport av typiske norske merkevarer som laks: Norsk del av kinesisk laksemarknad har falt frå 86 prosent til 28 prosent. Lakseeksporten meir enn halverte seg frå 2010 til 2011, til trass for at kinesarane et meir fisk.

Kina rustar opp

Også tryggingpolitisk står verdas mest folkesetnadsrike land stadig meir sentralt i bae global og norsk samanheng. Kinesiske forsvarsbudsjett aukar med tosifra prosentalt kvart år. Fleire kommentatorar har sett med

uro på styrkja samarbeid mellom ein akse bestående av Kina og andre autoritære land som Iran og Venezuela, ei blokk som sameinast av djuptgåande skepsis mot vestleg agenda.

Beijing har også styrkja forholdet med det eine landet som reint geografisk skil det frå Noreg. Russisk og kinesisk veto i Tryggingrådet har sidan starten av opprøret i Syria staga alle resolusjonar som har kunne gitt mandat til intervensjon i konflikten.

I april haldt dei to naboane for første gong ei felles maritim militærøving, og det økonomiske samarbeidet er styrkja gjennom ein serie nye avtalar. Eit nærare diplomatisk, økonomisk og militært forhold mellom Kina og Russland vil gi kraftige ringeffektar verda rundt, og kanskje særskilt for Noreg. Norsk utanrikspolitikk er avhengig av eit godt og tillitsfullt forhold med vår store nabo i aust. Vidare er Noreg ein trufast alliert av eit USA som mange trur det styrkja kinesisk-russiske samarbeidet freistar å demme opp for.

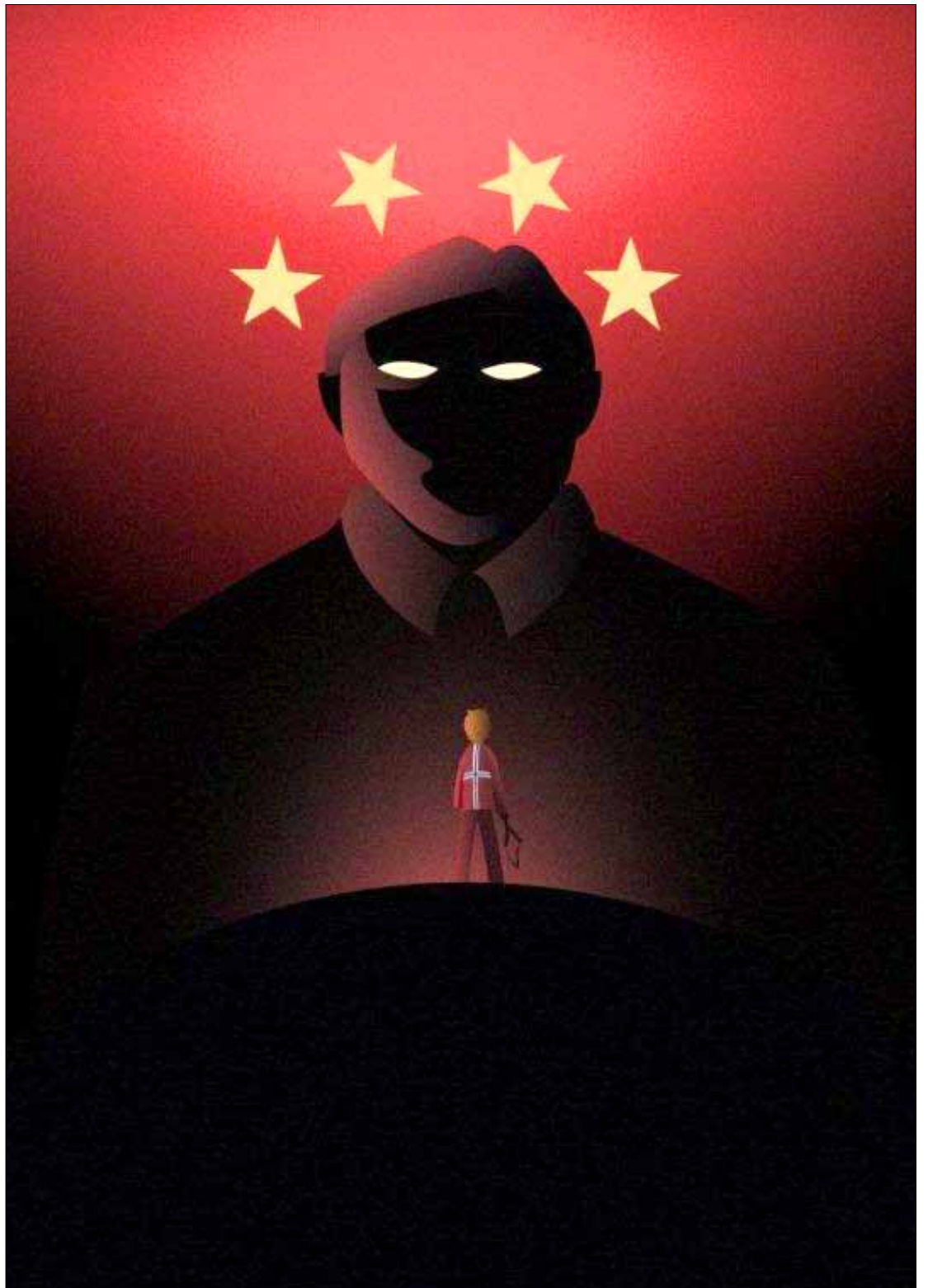
Stadig viktigare

For vår næraste allierte vert Kina stadig meir sentralt i både utanrikspolitisk og innanrikspolitisk diskurs. Den amerikanske administrasjonen annonserte i fjor ei ny strategisk retning som har vorte kalla «A pivot to Asia». Ho førar med seg ei omprioritering av ressursar og fokus frå Europa og Midtausten, mot Aust-Asia og Stillehavsregionen. Forskyvinga følgjer av ei erkjenning av regionens aukande tryggingpolitiske og økonomiske viktighet, ei utvikling som har hatt eit veksende Kina som spyd-
hoved.

Vidare er forholdet til Kina eit oppheta tema i presidentvalkampen. Den republikanske presidentkandidaten Mitt Romney har, som ein reaksjon på stadige amerikanske handelsunderskot, lova å brennmerke Kina som ein valutajuk-sar dersom han vert president, medan visepresidentkandidat Paul Ryan skuldar Obama for å vera ei kinesisk dørmatte. Kinas økonomiske tyngd gir også meir politisk innverknad i vårt eige nabolag. Landet er den andre største handelspartnaren til EU, og har lånt pengar til fleire kriseramma europeiske økonomiar.

Noreg har handlingsrom

Storleiken til Kina har som regel gitt Beijing ein fordel i disputtar med mindre nasjonar. Likevel er Noreg på mange måtar godt rusta for å tole eit dårleg forhold med verdas nye supermakt. Norsk økonomi går til trass for eurokrisa som det grin, handelen vår med Kina er mindre enn varebyttet med bae EU og USA, og vi har fast medlemskap samt vetorett i eit Ark-

PARADOKS: Noreg skuldar Kina for mangel på openheit og demokrati, medan ein på heimebane hysjar ned ordskiftet.

TEIKNING: CATRINE KOOYMAN KROGSETH

fakta

Kina-debatt

- Korleis skal Noreg bryte ned den store muren mellom seg sjølv og Kina?
- Sinolog og forfattar Harald Bøckman samt mangeårig NRK-korrespondent i Asia, Philip Lote, møtast med Gerhard Heiberg 28. august til debatt klokka 18.00 på Logen Teater.
- Arrangør er Studenter-samfunnet i Bergen.
- Møtet er ope for alle.

tisk råd der Kina søker om permanent observatørstatus. Til trass for at vi er små har vi altså eit monaleg handlingsrom.

Dessverre er det lite kunnskap og debatt utanfor lukka kretsar om spekteret av moglege norske reaksjonar. Meir omfangsrik og kraftigare politisk debatt om korleis vi bør gå fram, kan såleis gi ein positiv demokratisk effekt ved å få fram kva alternativ Noreg faktisk har. Gerhard Heiberg, Kina-ven og IOC-medlem, meiner til dømes at norske styresmakter må ta det første steget, dersom det bilaterale forholdet skal kunne reparerast.

Kva kan vi gjere?

Heibergs forslag har ei rekke interessante implikasjonar for den norske posisjonen. Er det til dømes ønskeleg at Noreg tek det første steget når kinesarane sit på bakkeina? Korleis

kan eit slikt initiativ ta form? Fleire andre sider ved det fryste forholdet bør også inkluderast i eit meir omfangsrikt offentlig ordskifte: Bør vi nytte Kinas søknad om permanent observatørplass i Arktisk råd som ei forhandlingsbrikke? Kva økonomiske verkemiddel kan vi kan nytte for å betre relasjonane?

Paradokset er at Noreg på ei side skuldar Kina for mangel på openheit og demokrati medan ein på heimebane hysjar ned ordskiftet. Supermakta blir stadig meir sentral for norske interesser, men drøfting av forholdet er framleis gøymd vekk frå offentlig meiningsbrytning. Kvar blir det av debatten?

For å spela ballen vidare til norske politikarar kallar Studenter-samfunnet i samband med haustsemesterets opningsmøte inn til debatt om forholdet mellom Noreg og Kina.